

Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi

Aralık 2021

Yıl 11, Sayı 2, ss.109-143.

DOI: <https://doi.org/10.20493/birtop.982596>

Makale Türü: Araştırma makalesi

Geliş Tarihi: 13.08.2021

Kabul Tarihi: 10.12.2021

Journal of Individual & Society

December 2021

Year 11, Issue 2, pp.109-143.

Article Type: Research article

Submitted: 13.08.2021

Accepted: 10.12.2021

Atıf Bilgisi / Reference Information

AKKURT, M. (2021). John Locke'un Siyaset Felsefesi Sivil Yönetimin Gerçek Kökeni ve Amacı, Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (2), 109-143.

JOHN LOCKE'UN SİYASET FELSEFESİ Sivil Yönetimin Gerçek Kökeni ve Amacı

JOHN LOCKE'S POLITICAL PHILOSOPHY The True Original Extent and End of Civil Government

Mehmet AKKURT

Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü

Dr., University of Kahramanmaraş Sütçü İmam, Faculty of Arts and Sciences, Philosophy Department

E-posta: mehmetakkurt@ksu.edu.trORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7901-3725>

Öz

İnsan hakları, demokrasi, özgürlük, eşitlik, mülkiyet, yönetim ve siyasi iktidar gibi problemler, bugün hâlâ siyaset felsefesinde tartışma konusu olan problemlerdir. On yedinci yüzyılda yaşamış olmasına rağmen Locke'un bugün hâlâ önem arz etmesinin nedeni, söz konusu olan bu problemlerin onun düşüncesinde yer bulmasıdır. Locke'a göre insana dair problemleri anlamak ve çözmek, insan doğasını anlamayı gerektirir. İnsan doğası doğru bir şekilde anlaşılmazsa veya görmezden gelinirse, mevcut problemleri çözmek ve mevcut durumu iyileştirmek mümkün değildir. Doğa yasasının temeli olan şey, insanın kendini koruma arzusudur ve

bu arzu insan doğasındaki en kuvvetli tek güçtür. İnsan doğasındaki bu en kuvvetli güç, hem doğa durumunda hem de sivil durumda insanların davranışlarını belirleyen şeydir. İnsanların doğa durumunun eksikliklerini ve bu bağlamda ortaya çıkan kötülükleri engellemek için sivil duruma geçmeleri; yasa yapacak ve ihtilafları hükme bağlayacak bir iktidar, kararları uygulayacak ve suçluları cezalandıracak bir iktidar sağlayarak mülkiyeti (yaşam, özgürlük ve servet) güvence altına almaya çalışmaları, kendilerini koruma arzularından kaynaklanır. İnsanlar bu gücü anlayamazlarsa ve görmezden gelirlerse, kendi durumlarını ve şartlarını iyileştirmek için yapmış oldukları bütün çabalar, kendi şartlarını iyileştirmek yerine daha da kötüleştirecektir. Bundan dolayı Locke'a göre, insan doğasına aykırı hiçbir düzenleme varlığını devam ettiremez. Bu makalenin amacı, Locke'un siyaset felsefesinin temellerini ve bu bağlamda onun demokrasi, özgürlük, eşitlik, mülkiyet, yönetim ve siyasi iktidara ilişkin görüşlerini; siyasi iktidarın hakiki kaynağını, amacını ve meşruiyetini ortaya koymaktır. Bunlar, bugün hâlâ önemli problemlerdir ve Locke'un görüşleri bize hâlâ rehberlik edebilecek niteliktedir. Bundan dolayı asıl meselesi özgürlük ve insanı özgür kılmak olan Locke'un siyasi öğretisi bu çalışmada net bir şekilde ortaya konmaya çalışıldı.

Anahtar Kelimeler: Doğa Durumu, Sivil Durum, Savaş Durumu, Siyasal İktidar, Özgürlük

Abstract

Problems such as human rights, democracy, freedom, equality, property, administration and political power are still controversial issues in political philosophy today. The reason why Locke is still important today despite living in the seventeenth century is that these problems took place in his conception. According to Locke, understanding and solving human problems requires an understanding of human nature. If human nature is not properly understood or ignored, it is not possible to solve existing problems and improve the current situation. The basis of natural law is man's desire for self-preservation, and this desire is the only most powerful force in human nature. This most powerful force in human nature is what determines the behavior of humans, both in the state of

nature and in the civil state. The transition of people to the civil state in order to prevent the deficiencies of the state of nature and the evils that arise in this context; and their efforts for securing property (life, liberty, and wealth) by providing a power to make laws and adjudicate conflicts, a power to enforce decisions and punish offenders stem from their desire to protect themselves. If people do not understand and ignore this power, all the efforts they made to improve their own situations and conditions will worsen their conditions instead of improving it. Therefore, according to Locke, no regulation contrary to human nature can survive. The aim of this article is to put forward the foundations of Locke's political philosophy and in this context his opinions on democracy, freedom, equality, property, government and political power; the true source, purpose and legitimacy of political power. These are still important problems today, and Locke's views are still capable of guiding us. Thus, Locke's political doctrine, whose main issue is freedom and making the human being free, was tried to be clearly put forward in this study.

Keywords: State of Nature, State of Civil, State of War, Political Power, Freedom

GİRİŞ

Locke, on yedinci yüzyıl İngiltere'sindeki siyasi ve entelektüel şekillenmenin hem şahidi hem de yardımcısıdır. On yedinci yüzyılda yaşamasına rağmen bireyin özgürlüğü ve bireyin eylemlerinde kendi aklına dayanarak karar vermesi konusundaki fikirleriyle Locke, Aydınlanma Çağı'nın önde gelen isimlerinden biridir. (Akarsu, 1961, s. 72) Her ne kadar Aydınlanma Çağı'nın felsefi zeminini meydana getiren düşünürlerden biri olsa da Locke'un bugün hâlâ önem arz etmesinin nedeni insan hakları, demokrasi, özgürlük, eşitlik, mülkiyet ve iktidar gibi siyaset felsefesinde tartışma konusu olan problemlerin onun düşüncesinde yer bulmasıdır. Locke, sadece yaşadığı dönemde değil, öldükten sonra da siyasal, entelektüel ve kişisel alanlarda insan özgürlüğünün gelişimine önemli katkılarda bulunmuştur ve hâlâ bulunmaya devam etmektedir. (Spellman, 1997, s. 9-32) Locke'un siyasi düşüncesini belirleyen şey,

insan özgürlüğüdür; eserlerini karakterize eden şey de insan özgürlüğü ilkesidir. İnsan özgürlüğü ilkesi en tam ifadesini İki İnceleme'de bulunduğundan dolayı çalışmamızın ana eksenini de bu eser oluşturacaktır.

Locke'un sorgulaması şu soru ile başlar: Siyasi iktidar nedir? Locke'un izini takip ederek yönetimin ya da siyasi iktidarın ne olduğu sorusunu cevaplandırmaya çalışacağız. Ancak Locke, İki İnceleme boyunca siyasi iktidarın doğası sorusuna yönelse de yaklaşımı oldukça dolaylı olduğundan perspektifi geniş tutmamız gerekecek. Yönetimin veya siyasi iktidarın olmadığı bir hayat, bir doğa durumu, mümkün müdür? Eğer mümkünse doğa durumunda hayat nasıl bir hayattır? Yönetim veya siyasi iktidarın varlığı doğa durumunu ortadan kaldırır mı, yoksa doğa durumu örtük olarak var olmaya devam mı eder? Doğa durumu hiçbir kuralın olmadığı bir başboşluk durumu mudur? Doğa durumu herkesin özgür ve eşit olduğu bir durum mudur? Eğer öyleyse insanlar neden bir yönetim kurmaya ihtiyaç duymuşlardır? Doğa durumundan sivil duruma geçilmişse bu geçiş nasıl gerçekleşmiştir? Siyasi iktidar nedir? Nasıl var olmuştur? Siyasi iktidarın kaynağı ve meşruiyetinin zemini nedir? Toplumsal ve siyasal hayatı belirleyenler, yasa yapma hakkını nereden alıyorlar? Yasa yapma hakkı tanrısal bir bağış mı, tanrısal bir bağış olmadığı iddia edilecekse kaynağı nedir ve nasıl oluşur? Yasa yapma hakkının birlikte yaşayan insanların kendi iradelerinden kaynaklandığı söylenebilir mi? Yönetim altındaki bir hayatın daha iyi bir hayat olduğu farz edilirse, böyle bir yönetimde yönetme hakkı kim ya da kimlerde olmalıdır? Yönetim denilen yapı nasıl inşa edilmelidir? Bu gibi sorular hem Locke'un siyasi öğretisinin anlaşılması hem de siyasal iktidarın ya da yönetimin doğasının anlaşılıp meşruiyetinin kabulü için kaçınılmazdır.

Birinci İnceleme, fanatik kralcı olan Sir Robert Filmer tarafından geliştirilen, kralların Adem'den miras aldıkları tanrısal bir hakla hükmettikleri şeklindeki argümanın tartışılmasına ve reddedilmesine ayrılmıştır. (Yolton, 1993, s. 277) Başka bir ifadeyle Birinci İnceleme, büyük ölçüde Filmer'in patriyarkal iktidarının siyasi iktidara dönüştürülemeyeceğine dair bir gösterimdir. Birinci İnceleme, kralın yönetimini Katolik inançları

temelinde meşrulaştıran Filmer anlayışını reddettiği ve siyasi iktidarın meşruiyetinin tanrısal olmadığını savunduğu için kendi dönemi itibarıyla radikal bir yapıya sahipti. İkinci İnceleme, Birinci İnceleme'deki argümanın kısa bir özeti ile başlar; Locke burada birçok kişinin krallara yaraşır gücün temeli olarak gördüğü tanrısal hak ilkesini reddeder ve yönetimin gerçek temeli olarak gördüğü şeyi açıklamaya çalışır. İkinci İnceleme'nin ilk yarısı, insanın siyasi iktidarının ve siyasi durumunun zıddı olarak insanın doğal iktidarının ve doğa durumunun tanıtılmasına ayrılır. Devamında siyasi iktidar ve siyasi toplumun doğrudan ve detaylı bir incelemesi gerçekleştirilir. (Mack, 2009, s. 5)

Locke'un başlangıç noktası şu sorudur: Siyasal iktidar nedir? Locke, siyasi iktidarı, mülkiyeti düzenlemek ve korumak için ölüm cezalarını ve dolayısıyla diğer bütün daha hafif cezaları da içeren yasalar yapma; toplumun zor kullanma gücünü bu yasaların uygulanmasında ve devletin yabancı saldırılardan korunmasında kullanma ve bütün bunları sadece kamu yararı için yapma hakkı olarak, kabul eder. (Locke, 2012, s. 8) Ancak Locke, bu tanımı anlayabilmemiz için bütün insanların doğal olarak ne durumda olduklarını düşünmemiz gerektiği dile getirir. Doğa durumunun, mükemmel bir özgürlük ve eşitlik durumu olduğu söyler. (Wootton, 2003, s. 262) Doğa durumunun mükemmel bir özgürlük durumu olması onun bir başıboşluk durumu olduğu anlamına mı gelir? Locke'un bu konudaki yanıtı çok nettir: "Doğa durumunun, bu durumu yöneten, herkesi bağlayıcı bir doğa yasası vardır", "bir başıboşluk durumu değildir". (Locke, 2012, s. 10) Locke, insanların doğal özgürlüğünün, kimsenin hiçbir yasaya bağlı olmaması şeklinde anlaşılmasını gerektiğini dile getirir, çünkü doğa durumunda herkesi bağlayan bir doğa yasası (doğal yasa) vardır ve sivil durumda da doğa yasasını temele alan oluşturulmuş bir anayasa vardır.

Locke'a göre, yasanın amacı, özgürlüğü ortadan kaldırmak ya da sınırlamak değil, tam aksine korumak ve genişletmektir; yasa yapma yeteneğine sahip varlıkların söz konusu olduğu bütün durumlarda, yasa yoksa özgürlük de yoktur. (Locke, 2012, s. 40) İnsanın doğal özgürlüğü, kendi yönetimi için sadece doğa yasasına sahip olmaktır, doğa

yasasından başka hiçbir sınırlamaya tabi olmamaktır. (Locke, 2012, s. 21) Bundan dolayı doğa yasasının ta kendisi olan aklın, sadece kendisine danışacak olan tüm insanogluna, herkesin eşit ve bağımsız olmasından dolayı, hiç kimsenin diğerinin yaşamına, sağlığına, özgürlüğüne ya da mülkiyetine zarar vermemesi gerektiğini öğrettiğini dile getirir. Buna ek olarak Locke, benzer yetilerle donatılmış, her şeyi tek bir doğa topluluğu içinde paylaşan varlıklar olarak daha alt düzeydeki varlıkların bizim kullanımımıza sunulmasına benzer biçimde sanki biz de birimizin bir diğerinin kullanımı için sunulmuş olması gibi kendi aramızda birbirimizi yok etmemize izin verecek bir ötekine tabi olma durumunun düşünülemediğini dile getirir. (Locke, 2012, s. 10-11) Anlaşılabacağı üzere Locke'un doğa durumu anlayışı Hobbes'un doğa durumu anlayışından oldukça farklıdır. Locke için doğa durumu, sivil toplumun ortaya çıkışından önce, doğa yasasının iyilik dolu yönetimi altında barış ve iyi niyet atmosferi içerisinde doğal özgürlük ve eşitliğin tadını çıkararak, hep birlikte barış içerisinde yaşayan insanların olduğu durumdur. Hobbes için doğa durumu, "herkesin herkese karşı" savaşı durumudur. (Simmons, 1995, s. 15-22) Hobbes, doğa durumu ile savaş durumunu eşit olarak görür, ancak Locke için durum farklıdır, doğa durumu ile savaş durumunu birbirinden ayırır. Locke'a göre, doğa durumu ile savaş durumu arasında, bazı insanların karıştırmış olmasına rağmen, bir barış, iyi niyet, karşılıklı yardım ve koruma durumu ile bir düşmanlık, kötü niyet, şiddet ve karşılıklı yok etme durumu arasında olduğu kadar açık bir farklılık vardır. (Locke, 2012, s. 18)

Locke'un siyasi düşüncesi için temel bir bağlam teşkil ettiğinden dolayı yukarıda genel çerçevesini çizdiğimiz doğa durumunun daha ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekir. Onun siyasi düşüncesini anlamak istiyorsak, doğa durumundan tam olarak ne anladığı ortaya koymamız gerekir. (Simmons, 1995, s. 13) Bu bağlamda öncelikli olarak üzerinde duracağımız sorular şunlar olacaktır: Doğa durumu nedir? Ne kadar barışçıldır? Ve onu yöneten doğa yasası nedir?

1. Doğa Durumu ve Savaş Durumu

Genellikle doğa durumu, insanoğlunun ilk dönemleriyle, başka bir ifadeyle sivil toplumun ortaya çıkışından önceki bir dönemle ilişkilendirilir. Ancak gerçekten de Locke'un bahsettiği doğa durumu, sivil toplumun ortaya çıkışından önceki bir dönem midir? İnsanoğlunun ilk dönemleriyle mi sınırladır? Yoksa sivil toplum içerisinde ve bugün hâlâ varlığını devam ettiren bir durum mudur? (Simmons, 1995, s. 13) Locke'a ilişkin genel kanıları bir kenara bırakacak olursak, onun için doğa durumunun insanın ilk baştaki, siyaset öncesi şartlar ile sınırlı olmadığını görebiliriz. Locke, doğa durumunun var olup olmadığı meselesini ele aldığı anda şu iki temel soruyu kendisine sorar: Bu tür bir doğa durumu nerededir? Herhangi bir insan bu tür bir doğa durumunda hiç yaşamış mıdır? Locke bu iki soruya şu cevabı verir: Dünya üzerindeki bütün bağımsız yönetimlerin prensleri ve hükümdarları doğa durumunda olduklarından dünyada, en azından belirli sayıda insanın doğa durumunda bulunmadığı bir dönemin hiç olmadığı ve bundan sonra da olmayacağı açıktır. (Locke, 2012, s. 16) Locke'un vermiş olduğu cevaptan da anlaşılacağı üzere doğa durumu, sadece siyaset öncesi insanın durumuyla ilişkili değildir. Dünyada, en azından belirli sayıda insanın doğa durumunda bulunmadığı bir dönemin hiç olmadığı ve bundan sonra da olmayacağı açıktır, derken Locke, çok açık bir şekilde sivil durumda da doğa durumunun var olabileceğini ifade etmektedir.

Doğa durumu, sadece insanoğlunun ilk dönemleriyle, başka bir ifadeyle sivil toplumun ortaya çıkışından önceki bir dönemle, siyaset öncesi insanın durumu ile ilişkili değilse, o zaman tam olarak doğa durumu nedir? Locke'un doğa durumu tanımını oldukça açıktır. Ona göre doğa durumu, yeryüzünde aralarında yargıçlık yapma yetkisine sahip ortak bir üst otorite olmaksızın akla göre birlikte yaşayan insanların durumu, tam olarak doğa durumudur. (Locke, 2012, s. 18) Bu tanımdan hareketle Locke'un doğa durumu tasvirinin sivil toplumun ortaya çıkışından önceki bir dönemi ifade ettiği düşünülebilir ancak Locke devamında şunu dile getirir: "belirli sayıdaki insanlar, birliktelik de kurmuş olsalar, kendisine başvuracakları karar verici bir iktidara sahip olmadıkları yerde

hâlâ doğa durumundadırlar.” (Locke, 2012, s. 59) İnsanlar birliktelikte kurmuş olsalar, bir yönetim ya da bir siyasi iktidar altında da yaşıyor olsalar, kendisine başvuracakları karar verici bir iktidar olmadığında doğa durumundadırlar. Locke çok açık bir şekilde, siyasal bir iktidar var olsa bile ona başvuru imkânı olmayan insanların bir doğa durumunda olacağını dile getirir. Başka bir ifadeyle doğa durumu bugün de dahil olmak üzere insanlık tarihinin herhangi bir zamanında bulunabilir. Locke’un ifadesine tekrar dönecek olursak dünyada, en azından belirli sayıda insanın doğa durumunda bulunmadığı bir dönemin hiç olmadığı ve bundan sonra da olmayacağı açıktır. (Locke, 2012, s. 16) Locke için doğa durumu, insanın sivil ya da siyasi içinde bulunduğu duruma ilişkin bir tasvirden daha kapsamlı bir şeydir.

Locke için doğa durumunun, yeryüzünde aralarında yargıçlık yapma yetkisine sahip ortak bir üst otorite olmaksızın akla göre birlikte yaşayan insanların durumu olduğunu belirttik. Locke’un kendi doğa durumu tanımının tam tersi bir şekilde ama aynı şekilde kısa ifadelerle sivil durumun veya sivil toplumun ne olduğunu ortaya koyabiliriz. Sivil toplum, yeryüzünde aralarında yargıçlık yapma yetkisine sahip ortak bir üst otorite ile yaşayan insanların durumudur. Locke’un ifadesiyle, tek vücut halinde bir araya gelmiş ve ortak biçimde oluşturulmuş bir yasa ile aralarındaki anlaşmazlıkları karara bağlamaya ve suçluları cezalandırmaya yetkili başvurulacak bir yargı organına sahip olanlar birbirleriyle sivil toplumdadırlar. (Locke, 2012, s. 58) Anlaşılacağı üzere burada kilit nokta, ortak biçimde oluşturulmuş yargıçlık yapma yetkisine sahip ortak bir üst otorite, ortak bir başvuru organı, ifadeleridir. Locke ortak bir üst otoriteden bahsettiğinde, bu ortak üst otoriteye başvurudan da söz eder. Daha önce belirttiğimiz gibi sadece ortak bir üst otorite ifadesini temele aldığımızda, doğa durumu ortak bir üst otoritenin olmadığı durum, sivil durum ise ortak bir üst otoritenin var olduğu durum olarak karşımıza çıkmakta, ancak sivil durumda ortak üst otoriteye başvuru imkânı söz konusu olmadığında durum ne olacak? Sivil durumda ortak bir üst otorite olsa bile buna başvuru imkânı söz konusu değilse mevcut durum doğa durumuyla eş değer olmaz mı? İnsanların başvurabileceği ortak bir üst otoritenin var olmadığı durum Locke için doğa

durumu değil midir? Tekrar Locke'un ifadesine başvuracak olursak: "ortak bir başvuru organı olmayanlar, yeryüzünde demek istiyorum, hâlâ doğa durumundadırlar..." (Locke, 2012, s. 58) Bütün bu ifadeleri açık kılacak öncül şudur: sivil toplumda bile, sivil otorite gücünün her zaman uygulanabilir olamamasıdır. Sivil otorite olsa bile sivil otorite gücünün uygulanabilir olmadığı bir an veya durum başvuru organının olmadığı bir an ve durumdur. Başka bir ifadeyle sivil toplumda bile doğa durumunun ortaya çıktığı anlar ve durumlar vardır. Bu bağlamda en nihayetinde şimdilik şunu söyleyebiliriz: Doğa durumu, tüm insanların doğal olarak içinde bulunduğu durumdur; sivil toplum bunu örten bir insan icadıdır, çoğunlukla doğa durumunun varlığını devam ettirdiği ve en azından kısmen de olsa yok edilemez olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. (Locke, 2012, s. 139)

Doğa durumunun varlığını devam ettirdiği ve en azından kısmen de olsa yok edilemez kaçınılmaz bir gerçek olduğu fikri, en iyi şekilde Locke, savaş durumundan söz ederken ortaya çıkar. Savaş durumu Locke'un doğa durumu fikrinin anlaşılması için önemlidir. Doğa durumunun net bir şekilde anlaşılması önemlidir, çünkü onun siyaset felsefesi için temel bir bağlam teşkil etmektedir. Savaş durumu nedir, nasıl ortaya çıkar? Locke, savaş durumundan neden söz eder? Doğa durumunda veya sivil toplumda bir savaş durumu söz konusu olabilir mi? Savaş durumunu ortaya çıkaran durumlar nelerdir? Locke için savaş durumu neden önemlidir?

Daha öncede belirttiğimiz gibi Locke'un doğa durumu anlayışı ile Hobbes'un doğa durumu anlayışı birbirinden oldukça farklıdır; aynı şekilde ikisinin savaş durumu anlayışları da birbirinden oldukça farklılık göstermektedir. Hobbes, doğa durumu ile savaş durumunu eşit olarak görür. Onun için doğa durumu, "herkesin herkese karşı" savaşı durumdur. Ancak Locke'un doğa durumu Hobbes'ununki kadar şiddet içerikli değildir. Eğer güç haksız biçimde kullanılacaksa bu Hobbes'un ortaya koyduğu şekilde insanların birbirine zarar vermesine yönelik doğal bir yatkınlık sebebiyle değildir. Çünkü Locke Hobbes'un yaptığı gibi her insandan diğer her bir insanın potansiyel katiliymiş gibi söz

etmez. Locke, insanların birbirine zarar vermeye yönelik eğilimlerinin olduğunu düşünmekten ziyade insanların kendi doğal şartlarının yoksunluğu ve zorluğundan söz eder. Bundan dolayı Locke için durum farklıdır; doğa durumu, sivil toplumun ortaya çıkışından önce, doğa yasasının iyilik dolu yönetimi altında barış ve iyi niyet atmosferi içerisinde doğal özgürlük ve eşitliğin tadını çıkararak, hep birlikte barış içerisinde yaşayan insanların olduğu durumdur. Locke'un savaş durumu tanımında kilit kavram şudur: Haksız güç kullanımı. Locke'a göre bir insanı başka biriyle savaş durumuna sokan şey haksız güç kullanımıdır. (Locke, 2012, s. 120) Ona göre, haksız güç kullanan kim olursa olsun kendisini, kendilerine karşı güç kullanmış olduğu kişilerle bir savaş durumuna sokar. (Locke, 2012, s. 149) Savaş durumu söz konusu olduğunda Locke'un üzerine basa basa vurguladığı şey, haksız, adaletsiz ve yetkisiz güç kullanımının her zaman bu gücü kullanan kişiyi savaş durumuna soktuğudur. (Locke, 2012, s. 102) Bu noktada önemli olan sorulardan birisi, Locke'a göre savaş durumu, doğa durumunda mı; yoksa sivil durumda mı ortaya çıkar? Bu sorunun yanıtı önemlidir çünkü hem sivil durumun ortaya çıkışı ile hem de direnme hakkıyla bağlantılıdır. Bu soruyu yanıtlamak için anahtar ifade: "her zaman bu gücü kullanan kişiyi savaş durumuna sokar" ifadesidir. Yetkisiz güç kullanımını gerçekleştiren kişi kim olursa olsun "her zaman bu gücü kullanan kişiyi savaş durumuna sokar." Anlaşılabileceği gibi Locke, savaş durumunu herhangi bir dönemle, herhangi bir yerle, herhangi bir durumla ya da bir üst otoritenin varlığı ya da yokluğuyla sınırlandırmaz. Doğa durumu, kendisine başvurulacak ortak bir yargıcın olmadığı, doğa yasası hariç herhangi bir yasanın olmadığı durumdur. Sivil toplum, kendisine başvurulacak sivil yasayı uygulama yetkisi olan ortak bir yargıcın, bir üst otoritenin olduğu durumdur. Locke'a göre, hangi durum söz konusu olursa olsun haksız, adaletsiz ve yetkisiz güç kullanımının olduğu yerde savaş durumu mevcuttur. Başka bir ifadeyle Locke'a göre hem doğa durumu hem de sivil durum içerisinde haksız güç kullanımı söz konusu ise savaş durumu söz konusudur. Ancak Locke, bazı yerlerde savaş durumunu sivil durumun dışında tutuyormuş gibi görünür. Yukarıda ifade ettiklerimizden hareketle Locke'un çelişkiye düşüyormuş

gibi görüldüğü düşünülebilir ancak herhangi bir çelişki söz konusu değildir. Locke'a göre, sivil toplum içerisinde savaş durumu, sadece ortak yargıca ait gücün etkisiz kılınması durumunda ortaya çıkabilir. Burada dikkat çekilen nokta, sivil toplumda bile, sivil otorite gücünün her zaman uygulanabilir olamamasıdır. İnsanlar sivil durumda olsalar bile o an için anlaşmazlıklarını çözüme kavuşturacak ortak bir yargıç olmadıkça doğa durumundaymış gibi olurlar. Başka bir ifadeyle, sivil toplumda savaş durumu, sadece sivil toplum içinde doğa durumu ortaya çıktığı ölçüde ortaya çıkabilir. Savaş durumu, sadece doğa durumunda veya geçici olarak ona benzeyen bir durumda var olabilir. Sivil otoritenin ya da ortak yargıcın gücünün etkin olmadığı ya da etkisiz kılındığı durumlarda savaş durumu söz konusu olabilir. Sivil otoritenin ya da ortak yargıcın gücünün etkin olduğu, toplum yasasını anında ve etkin bir biçimde uygulaması durumunda, doğa durumu ve dolayısıyla savaş durumu meydana gelemez. Sivil toplumda savaş durumu olarak görünen şey, sivil toplum içinde yer alan doğa durumundaki savaş durumudur. Daha öncede belirttiğimiz gibi doğa durumu, sadece insanoğlunun ilk dönemleriyle, siyaset öncesi insanın durumu ile ilişkili değildir. Locke, "dünyada, en azından belirli sayıda insanın doğa durumunda bulunmadığı bir dönemin hiç olmadığı ve bundan sonra da olmayacağı açıktır", derken kastettiği doğa durumunun her zaman varlığını koruduğudur; örtük durumda da olsa var olduğudur. Sivil durum bir insan icadıdır; sivil durum doğa durumunu örten bir icattır ancak zaman zaman bu örtünün aralandığı durumlar ortaya çıkabilir.

Bu konuya bu kadar dikkat çekmemizin ve bu konu üzerinde bu kadar durmamızın nedeni, "direnme hakkı"dır. Locke, direnme hakkından söz ederken aynı zamanda doğa durumu ve savaş durumunun sivil toplum içerisinde yinelenmesinden söz eder. Doğa durumu, sadece insanoğlunun ilk dönemleriyle, siyaset öncesi insanın durumu ile sınırlı olsa idi o zaman sivil toplum içerisinde ortaya çıkan doğa durumu ve savaş durumu ve bu bağlamda direnme hakkından söz etmek mümkün olmazdı. Bu sayede Locke, kendisiyle çelişmeden sivil toplum içerisinde meydana gelen savaş durumundan ve direnme hakkından bahsedebilmektedir.

Sivil durum doğa durumunu örten bir insan icadıdır, ancak insanlar neden doğa durumunu örtecek bir icada ihtiyaç duymuşlardır? Bu soru, siyasi otoritenin kaynağı ve meşruiyetiyle doğrudan bağlantılıdır. Başka bir ifadeyle, siyasi toplumun hakiki temelleri, yönetimin gerçek kökenleri ile bağlantılıdır. Locke'un tanımına göre, doğa durumu, doğa yasasının iyilik dolu yönetimi altında barış ve iyi niyet atmosferi içerisinde doğal özgürlük ve eşitliğin tadını çıkararak, hep birlikte barış içerisinde yaşayan insanların olduğu durumdur. Doğa durumu, "mükemmel bir özgürlük durumu" ve "aynı zamanda bir eşitlik durumu" ise insanlar neden sivil duruma geçmişlerdir? Neden ortak bir üst otoriteye ya da yönetime ihtiyaç duymuşlardır? (Dunn, 1995, s. 41) Doğa durumu iyi bir hayatı ifade ediyorsa insanlar ne diye bir yönetim inşa etmeye kalkıştılar? Toplumsal hayatı tanzim edenler, buna yönelik kanun koyma hakkını nereden alıyorlar? Bu ve buna benzer soruların cevabı, doğa durumundan sivil duruma neden geçildiği sorusunun yanıtında mevcuttur.

İnsanların doğa durumundan sivil duruma neden geçtikleri sorusunun yanıtını Locke, doğa durumundan hareketle ortaya koymaya çalışır. Locke'a göre, siyasi otoritenin ne olduğunu anlamak, onun kaynağını, kökenini tespit etmek; siyasi toplumun hakiki temellerini, yönetimin gerçek kökenlerini ortaya koymak için insanların doğal durumlarını göz önünde bulundurmaya gerektirir.

Locke, doğanın aynı nitelikteki bütün nimetleri ve aynı yetilerin kullanımını bakımından ayrımsız doğanın aynı tür ve sınıftaki varlıklardan her birinin, tabi kılma ve tabi olma ilişkisi olmaksızın, diğerine eşit olması gerektiğinden daha açık bir şey olamaz, der. (Locke, 2012, s. 9-10) Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere Locke için doğa durumu, tabi kılma ya da tabi olma ilişkisinin olmadığı herkesin özgür ve eşit olduğu bir durumdur. Onun için doğa durumu, mükemmel bir özgürlük durumu ve aynı zamanda bir eşitlik durumudur. Ancak her ne kadar doğa durumu mükemmel bir özgürlük ve eşitlik durumu olsa da bir başıboşluk durumu değildir. Doğa durumunun, bu durumu yöneten, herkesi bağlayıcı bir doğa yasası vardır. (Locke, 2012, s. 10) İnsanların doğal

özgürlüğü, kimsenin hiçbir yasaya bağlı olmaması değil, kendi yönetimi için sadece doğa yasasına sahip olmaktır, doğa yasasından başka hiçbir sınırlamaya tabi olmamaktır. (Locke, 2012, s. 21) Başka bir deyişle doğa durumu, insanların kendi eylemlerinin yönetiminde yalnızca doğal yasaya bağlı oldukları ve sadece ona uygun düşündükleri bir özgürlük durumudur. Doğa durumu aynı zamanda tüm otorite ve yargılama hakkının karşılıklı olarak herkese ait olduğu ve kimsenin kimse üzerinde herhangi bir egemenlik hakkının bulunmadığı bir eşitlik durumudur. Anlaşılacağı üzere Locke için özgürlüğün ve eşitliğin teminatı doğa yasasıdır. Locke, bu yasanın ta kendisi olan akılın, sadece kendisine danışacak olan tüm insanoğluna, herkesin eşit ve bağımsız olmasından dolayı, hiç kimsenin diğerinin yaşamına, sağlığına, özgürlüğüne ya da mülkiyetine zarar vermemesi gerektiğini öğrettiğini dile getirir.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere Locke için doğa durumu, doğal yasanın egemen olduğu ve bu yasa temelinde kimsenin bir diğerinin yaşamına, özgürlüğüne ve mülkiyetine zarar vermediği, kimsenin bir ötekine tabi olmadığı durumdur. Ancak buradaki temel sorudur: Özgürlüğün ve eşitliğin teminatı olarak herkesin itaat ettiği akıl anlamında doğal yasa kim tarafından uygulanacaktır? Doğa durumunda doğal yasayı uygulayacak ortak, yetkili bir icra makamı yoktur. Doğa durumunda başkalarını temsilen yasayı tatbik etme otoritesine kimse sahip olmadığından, masumları koruma veya suçluları engelleme, cezalandırma işini herkes kendi başına yapmak zorundadır. Eşitlik durumu olan doğa durumunda, doğal olarak diğer insanların tabi oldukları üst bir otorite ya da yargılama hakkını elinde bulunduran herhangi biri yoktur. Doğa durumunda üst bir otorite ya da başvurulacak ortak bir yargıç olmadığından, herkes, kendi davasının yargıcısıdır. Başka bir deyişle doğa durumunda, herkes, doğa yasasını yürütme yetkisine veya iktidarına sahiptir. (Locke, 2012, s. 15) Doğa durumunda herkesin doğal yasayı yürütme yetkisine sahip olması ve kendi davasının yargıcısı olması demek, Locke için, doğa durumunda her bir insanın kendi kararıyla suçun bedelini ödetmek ve suç işlemesi muhtemel olanları da caydırmak için doğal yasayı uygulama hakkına ve otoritesine sahip olması demektir. Sorunun başlangıç noktası burasıdır: herkesin doğal yasayı yürütme

yetkisine sahip olması, herkesin kendi davasının yargıcı olması. Doğa durumunun devam ettirilebilecek bir durum olmamasının nedeni, insanların kendi davalarında yargıç olmalarının akabinde zorunlu olarak ortaya çıkan kötülüklerdir. (Locke, 2012, s. 15) Doğa durumunda, herkesin kendini koruma, kendisine zarar verecek şeyleri engelleme, yani suçluları cezalandırma ve doğal yasayı uygulama hakkı vardır. Ancak Locke, kendi kardeşine zarar verecek kadar adaletsiz olan kişinin, verdiği zarardan dolayı kendini suçlarken nadiren aynı şekilde adaletli olacağını dile getirir. (Locke, 2012, s. 15) Locke'a göre, insanlar kendi çıkarlarının etkisi altında kaldıklarından yasanın kendi özel davalarına uygulanması söz konusu olduğunda yasaya kendilerini bağlayan bir yasa olarak izin verme eğiliminde olmazlar. (Locke, 2012, s. 82) Bundan dolayı, her ne kadar doğa yasası, rasyonel bir varlık ve bu yasanın bir öğrencisi için anlaşılabilir ve açık olsa da, insanların yasayı incelemekten dolayı bilgisiz olmaları ve kendi çıkarlarının etkisi altında olmaları nedeniyle kendi davalarında yargıç olmaları, zorunlu olarak birtakım kötülüklerin ortaya çıkmasına neden olacaktır. Unutulmamalıdır ki, işlenen suçlar ölüm cezası bile gerektirse uygulama yetkisi yine doğal yasanın teminatı altında bireye aittir. Ancak böylesi bir durumda yasayı yürütme yetkisi, bunu diğerlerine karşı kötüye kullanan ve kendilerine karşı uygulanmasını reddeden cahil, taraflı ve kendi kardeşine zarar verecek kadar adaletsiz olan insanların elinde ise o durumda yasanın uygulanması, haksız güç kullanımını ortaya çıkarmaz mı? Başka bir deyişle, herkesin herkesi öldürebileceği bir durum, bir savaş durumu ortaya çıkmaz mı? Böylesi bir durumun güvenli bir durum olduğunu söylemek mümkün müdür?

Belirtmek gerekir ki Locke için doğa durumu her ne kadar Hobbes'un iddia ettiği gibi herkesin herkese karşı savaşı durumu olmasa da insanların kendi davalarının yargıcı olması doğa durumundaki barışı ortadan kaldıracak ve savaş durumunu meydana getirebilecek bir hadisedir. Bundan dolayı Locke, doğa durumunun, insanların kendi davalarında yargıç olmalarının akabinde zorunlu olarak ortaya çıkan kötülüklerden ötürü devam ettirilebilecek bir durum olmadığını; sivil yönetimin, insanların kendi davalarında yargıç olabildikleri, kesinlikle muhteşem

olması gereken doğa durumunun sakıncalarının doğru çaresi olduğunu dile getirir. Başka bir deyişle Locke, sivil yönetimin varlık nedeni olarak, doğa durumunun bu rahatsız edici yönlerinin düzeltilmesini göstermektedir. Locke'un ifadesiyle, bu rahatsız edici ve sakıncalı durumlardan dolayıdır ki doğal halde yaşayan insanlar, kendi rızalarıyla kendilerini sivil toplumların üyeleri yaparlar.

2. Sivil Durum ve Doğa Yasası (Kendini Koruma Arzusu)

Locke, doğa durumunun rahatsız edici yönlerinin düzeltilmesi için sivil duruma geçildiğini belirtir, ancak bu geçiş süreci nasıl başlar? Bu sorunun kilit kavramı, savaş durumu tehlikesidir. Doğa durumu, doğa yasasının egemenliği altında, herkesin özgür ve eşit olduğu, akla göre hep birlikte yaşayan insanların durumu olarak tasvir edilse de doğa durumunun savaş durumuna dönüşme tehlikesi her zaman vardır. Doğa yasası yanlış anlaşılırsa; yasayı yürütme yetkisi, bunu diğerlerine karşı kötüye kullanan ve kendilerine karşı uygulanmasını reddeden cahil ve taraflı insanların elinde ise, onu incelemeyip, güçlü bir kendini koruma arzusunun etkisinde kalıp bizzat kendi koruması için genel barış şartlarının önemini yeterince kavrayamayan kişiler tarafından uygulanırsa bu, haksız güç kullanımındır ve doğal yasanın bir ihlalidir; bu durum herkesi artan bir tehlikeye maruz bırakır; söz konusu tehlike savaş durumudur ve sonuç yaşamın yok edilmesi olacaktır. Şimdi bunun ne anlama geldiğini ortaya koya çalışalım. Doğa yasası gereğince kişi kendisini korumak zorundadır; aynı zamanda yapabildiği kadar insanlığın geri kalanını koruma görevi bulunmaktadır. Locke' göre, Tanrı ve doğa bir insanın kendini korumayı ihmal edecek derecede kendini yok saymasına asla izin vermez. (Locke, 2012, s. 110-111) Başka bir ifadeyle, doğa yasasının temeli, her insanın içine yerleştirilmiş olan kendini koruma arzusudur. Locke'a göre, yaşamını ve varlığını korumaya yönelik güçlü arzu, Tanrı'nın kendisi tarafından bir eylem ilkesi olarak insanın içine yerleştirilmiş olduğundan; Tanrı'nın insandaki sesi olan akıl, insana, kendi varlığını korumak zorunda olduğu biçimindeki doğal eğilimi öğretmekten ve insanı buna inandırmaktan

başka şey yapamadığından insan, kendi yaratıcısının iradesine uymuştur. (Locke, 2007, s. 91) Anlaşılabilirliği üzere, kendini koruma arzusu, Tanrı tarafından insanların içine yerleştirilmiş ilk ve en güçlü arzudur ve bu arzu doğalarının en temel ilkelerine işlenmiştir. Dolayısıyla kendini korumaya yönelik bir davranış biçimi, doğa yasası olan akıl ile uyumlu olan bir davranış biçimidir. Ancak insanlar bu arzuyu yerine getirecek araçları anlamlandırırken doğa yasasından habersiz olabilirler ve bu nedenle farkında olmadan onun ilkelerine karşı, akla karşı davranabilirler. Aslında bu insanların kendilerini korumaya yönelik çıkarlarına karşı davranışları demektir. Her ne kadar insanlar kendilerini başkalarından gelebilecek tehlikelere karşı koruma hakkına sahip iseler de içlerinden doğal yasadan haberdar olmayan ya da kendini koruma haklarını kötüye kullanmak isteyenlerin çıkması da olasıdır. Başkalarının mülkiyetini, doğal özgürlüklerini ve yaşamlarını ortadan kaldırmaya veya bunlara saldırmaya kalkışanlarda olabilir. Doğa yasasını yanlış anlayan kişiler; onu incelemeyip, güçlü bir kendini koruma arzusunun etkisinde kalıp bizzat kendi koruması için genel barış şartlarının önemini yeterince kavrayamayan kişiler, başkalarına karşı saldırganlık gösterebilirler. Başkasına karşı saldırganlık göstermek, onun hayatını, mülkiyetini, özgürlüğünü ortadan kaldırmaya çalışmak aslında doğa yasasının bir ihlalidir, çünkü Locke'a göre bu, herkesi artan bir tehlikeye maruz bırakır, korumayı tehlikeye atar. Ancak Locke aynı zamanda şunu dile getirir: Beni yok etmekle tehdit eden şeyi yok etme hakkına sahip olmam gerektiği makul ve adildir. Burada bir çelişki varmış gibi görünebilir ancak kesinlikle bir çelişki durumu söz konusu değildir. Çünkü Locke'a göre, bu tür insanlar ortak akıl yasasının bağları altında değildirler, güç ve şiddet kurallarından başka kuralları yoktur. Bundan dolayı bu kişilere karşı, iktidarları altına düşüldüğünde düşeni yok etmeleri kesin olan tehlikeli ve zararlı yırtıcı av hayvanları muamelesi yapılabilir. (Locke, 2012, s. 17) Burada hatırdan tutulması gereken nokta, doğa yasası gereğince kişi kendisini korumak zorundadır, ifadesidir. Yukarıda bahsettiğimiz güçlü bir kendini koruma arzusunun etkisinde kalıp başkalarına karşı saldırganlık göstermek ya da haksız güç kullanmak doğa yasanın ihlali ve bir savaş durumudur. Bu

herkesi artan bir tehlikeye maruz bırakır; doğa durumunun, bir yıkım ve düşmanlık durumu olan savaş durumuna dönüşmesine neden olabilir. Doğa durumunda ortaya çıkan bir savaşı sonlandırmak, sivil durumda ortaya çıkan bir savaşı sonlandırmaktan daha zordur.

Doğa durumundan sivil durma geçilmesinin nedeni, yukarıda bahsettiğimiz doğa durumunda söz konusu olan eksikliklerin giderilmesi ve barış durumunu yok edecek olası bir yıkım ve düşmanlık durumu olan savaş durumu tehlikesini ortadan kaldırmak; dolayısıyla haksız güç kullanımını engellemek, insanların hayatlarını, mülkiyetlerini, özgürlüklerini güvence altına almaktır. Locke'a göre, doğa durumunda söz konusu olan güçlükler nedeniyle insanlar, sivil duruma geçmeye karar vermişlerdir; kendisine başvurulacak ortak bir üst otoriteye, bir yargıca ihtiyaç duymuşlardır. Bu bağlamda insanların davranışlarını belirleyen şey, doğa yasasının temeli olan kendini koruma arzusudur. Şartların değişmesi, başka bir ifadeyle doğa durumundan sivil duruma geçilmesi, kendini koruma arzusunu ortadan kaldırmaz. Doğa yasasının temeli olan kendini koruma arzusu değişen durum ve şartlarda insanların eylemlerine yön verir. Dolayısıyla siyasi iktidarın temelinde kendini koruma arzusu vardır. Locke, böylelikle siyasi otoritenin kaynağını, kökenini; siyasi toplumun hakiki temellerini, yönetimin gerçek kökenlerini ortaya koyar.

Bir kez daha tekrarlayacak olursak doğa durumu, doğa yasasının iyilik dolu yönetimi altında hep birlikte barış içerisinde yaşayan insanların olduğu durumdur. İnsanın doğal özgürlüğü, kendi yönetimi için sadece doğa yasasına sahip olmaktır, doğa yasasından başka hiçbir sınırlamaya tabi olmamaktır. (Locke, 2012, s. 21) Söz konusu olan bu durum sivil duruma geçildiğinde değişir mi? Daha önce belirttiğimiz gibi doğa yasasının temeli olan kendini koruma arzusu ister doğa durumunda olsun ister sivil durumda olsun insanların eylemlerine yön verir. Şartlar değişse de değişmeyen tek şey kendini koruma arzusudur. Bu aynı zamanda doğa yasasının sivil durumda da varlığını devam ettirdiğini gösterir. Öyleyse oluşturulacak bir yönetimin temelini belirleyecek olan şey doğa yasasıdır. İnsanlar kendi rızaları ile yönetimi inşa ederler ancak onların davranışlarına rehberlik eden şey, doğa yasasının

temeli olan kendini koruma arzusudur. Dolayısıyla yönetimin ya da iktidarın meşruiyeti doğa yasasıdır. Tanrı ve doğa bir insanın kendini korumayı ihmal edecek derecede kendini yok saymasına asla izin vermez. (Locke, 2012, s. 110-111) İnsanlar doğa yasasının temeli olan bu ilkeye, kendini koruma ilkesine aykırılık arz edebilecek bir yönetim inşa etmezler ya da bu ilkeye aykırılık arz eden veya bu ilkeyi teşvik etmeyen bir yönetim varlığını sürdüremez. Dolayısıyla insanlar hayatlarını, özgürlüklerini ve mülkiyetlerini ortadan kaldıracak bir yönetim inşa etmezler, zira yönetimin varlık sebebi doğa yasasını, doğal hakları korumaktır. Bundan dolayı insanlar doğa durumunda özgür oldukları gibi sivil durumda da bu özgürlükleri devam eder. Bir yönetime veya otoriteye tabi olmak bir anlamda doğa yasasına tabi olmak demektir. İnsanların sivil toplumun sivil yasalarına tabi olması özgürlüğü ortadan kaldırmaz çünkü Locke'a göre, siyasi toplumun sivil yasaları, doğa yasasına dayanır ve doğa yasasına dayandıkları ölçüde doğru ve meşrudurlar. Locke'a göre, doğa yasasının yükümlülükleri toplumda sona ermez, bunlar aynı zamanda, birçok durumda daha belirgin hale getirilir ve gözetilmelerini güçlendirmek amacıyla bu yükümlülüklerle insani yasalarla bilinebilir yaptırımlar eklenir. Buna ek olarak doğa yasasının bütün insanlar için diğerleri için olduğu kadar yasa yapıcılar için de ebedi bir kural olarak kalmaya devam edeceğini dile getirir. Başka bir ifadeyle Locke'a göre, yasa yapıcıların meydana getirdikleri yasalar ve kurallar, doğa yasası ile uyumlu olmak zorundadır ve temel doğa yasası insanoğlunun korunması olduğundan buna karşı olan hiçbir insani yaptırım iyi ya da geçerli olamaz. (Locke, 2012, s. 89) Anlaşılabilirliği üzere Locke için sivil bir otoriteye ya da yasaya tabi olmak aslında doğa yasasına tabi olmak demektir. Sivil bir otoriteye veya yasaya tabi olmak insanın doğa durumundaki özgürlüğünü ortadan kaldırmaz, kaldıramaz. Eğer bu olursa temel doğa yasası ihlal edilmiş olur, dolayısıyla yönetimin var olma nedeni ortadan kalkar ve yönetim meşruiyetini kaybeder. Kısacası, insanlar sivil siyasi duruma geçseler bile doğal hakları her zaman bakidir. Zaten insanların sivil toplumu oluşturmalarının nedeni doğa durumunun eksikliklerinden dolayı oluşabilecek kötülükleri, zor kullanmayı, savaş durumunu ve en nihayetinde doğal hak ihlallerini engellemektir.

3. Mülkiyet Teorisi

Locke'a göre, yaşamını ve varlığını korumaya yönelik güçlü arzu, Tanrı'nın kendisi tarafından bir eylem ilkesi olarak insanın içine yerleştirilmiş olduğundan; Tanrı'nın insandaki sesi olan akıl, insana, kendi varlığını korumak zorunda olduğu biçimindeki doğal eğilimi öğretmiştir. (Locke, 2007, s. 91) Akla uygun düşünülduğünde, insanların doğuştan kendi kendilerini koruma hakkına sahip oldukları anlaşılacaktır. Bundan dolayı doğa, insanların yeme, içme gibi ihtiyaçlarını karşılamaya ve yaşamlarını idame ettirmeye uygun bir tarzda yaratılmış ve insanların ortak kullanımları için Tanrı tarafından onlara bahşedilmiştir. Locke'un temel varsayımı şudur: Tanrı, yeryüzünü insanların çocuklarına vermiştir, ortak bir şekilde onu insanlığa vermiştir. Ancak bu varsayım yapıldığında, birinin bir şey üzerinde nasıl mülkiyet sahibi haline gelebileceği bazılarını çok büyük bir güçlük olarak görünür. Bu varsayım başlangıçta sahiplenmenin olmadığı, mülkiyetin olmadığı anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle Locke, en baştaki genel ortaklığın, genel bir mülkiyetsizlik durumu olduğunu dile getirir. Bu durum başlangıçta herhangi bir sahiplik durumunun söz konusu olmadığı gösterir. Böylesi bir durumda herhangi bir insan kendisine ait bir takım özel şeylere nasıl sahip olabilecektir; bir şey üzerinde nasıl mülkiyet sahibi haline gelebilecektir? Aslında durum Locke için açık olmasına rağmen bazılarının bunu anlamakta zorluk çekebileceğini belirtmektedir. Bundan dolayı Locke, Tanrı'nın insanoğluna ortak olarak verdiği dünyanın belirli kısımları üzerinde ve üstelik bütün ortakların açık bir anlaşması olmaksızın insanların, nasıl bir mülkiyete sahip hale gelebileceğini göstermeye çalışacağını dile getirir. (Locke, 2012, s. 23) Anlaşılabileceği üzere Locke'un cevap bulmaya çalıştığı soru, insanların nasıl bir mülkiyete sahip hale gelebileceği ya da birisi herhangi bir şeyi nasıl mülk edinir hale geldiği sorusudur. Locke'un bahsettiği şey özel mülkiyettir.

Tanrı, yeryüzünü insanların çocuklarına vermiştir; yeryüzü ve yeryüzünde var olan her şey, insanların varlığını idame ettirmek üzere verilmiştir. Yeryüzünde bulunan her şey üzerinde her bir insanın hakkı vardır ancak sahipliği söz konusu değildir. İnsanlığın ilk dönemlerinde

bolca işlenmemiş toprak ve az sayıda insan vardı. Bundan dolayı yeryüzünde insanların varlıklarını sürdürebilmeleri için bol miktarda yiyecek kaynağı mevcuttu. Bütün kaynaklar doğanın ürünü olduğu için onlar üzerinde hiç kimsenin özel sahipliği söz konusu değildi. Ancak Locke'a göre her insan yine de kendi şahsı üzerinde bir mülkiyete sahiptir. Yeryüzüne ilişkin bir mülkiyete sahip olmasa da insan, kendi şahsı üzerinde bir mülkiyete sahiptir. Böylelikle Locke, başlangıçta da mülkiyetin varlığını kabul eder. Mülkiyetin kaynağı sanıldığı gibi sadece emek değildir, insanın kendi şahsı ve bedenidir. Başka bir deyişle emeğin kaynağı da insanın kendi şahsı ve bedenidir. Söz konusu olan emek bunların sadece doğal bir uzantısıdır. Locke'a göre, yeryüzü ve bütün alt varlıklar, insanların tümüne ortak bir şekilde ait olsa da, her insan yine de kendi şahsı üzerinde bir mülkiyete sahiptir. Bunda, kişinin kendisinden başka hiç kimsenin hakkı yoktur. (Locke, 2012, s. 24) İlk ve doğal mülkiyet, insanın kendi şahsı ve bedeni üzerine olan mülkiyettir; söz konusu olan bu mülkiyet diğer tüm mülkiyetlerin temeli ve kaynağıdır. Locke, kişinin bedeninin emeği ve ellerinin işi, tam anlamıyla kendisindedir, der. (Locke, 2012, s. 24) Başka bir ifadeyle insanlar, sadece kendi şahsının, bedeninin değil bunun yansıra onun doğal uzantısı olan kendi emeğinin de sahibidir. İnsanın doğa durumunda kendi bedeninin emeği ve ellerinin işi ile doğal ortaklık durumunda çekip çıkardığı şey onundur. İlk mülkiyetin dışında diğer tüm mülkiyetler kişinin kendi bedeninin emeği ve ellerinin işi ile elde edilir.

Locke'a göre bir meşe ağacının altında topladığınız meşe palamutları ya da ormandaki ağaçlardan kopardığınız elmalar sizindi; ilk toplama bunları onun yapmasaydı, başka hiçbir şey onun yapamazdı. Locke'a göre emek, bunlarla ortak olan arasına bir ayrım koydu. Kişi bu şeylere, her şeyin ortak anası doğanın katmış olduğundan daha fazlasını kattı ve böylece bunlar onun özel hakkı haline geldi. (Locke, 2012, s. 24) Hiç kimseye ait olmayan ve doğada bolca bulunan meşe palamutlarını kişi kendi bedeninin emeği ve ellerinin işiyle elde ettiği için artık onundur, çünkü kendi emeğini katıp doğal ortaklık durumundan çekip çıkarmıştır. Locke'a göre, ilk ve doğal mülkiyetin dışından diğer tüm mülkiyeti başlatan şey, ortaklaşa olan bir şeyin bir bölümünü almak ve bu bölümü,

doğanın içinde muhafaza ettiği durumdan çekip çıkarmaktır; mülkiyet olmaksızın ortak olanın kullanımı söz konusu olmazdı. Dolayısıyla Locke'a göre, şu ya da bu bölümü almak bütün ortakların açık onayına bağlı değildir. Eğer öyle olsaydı, Tanrı'nın ona verdiği bolluğa rağmen insan açlıktan ölürdü. Pınardan akan su ayrı ayrı her bir kişiye ait olsa da testideki su sadece onu testiyle çıkarandır. Başka bir ifadeyle benim olan emek, bu şeyleri içinde buldukları ortaklaşa durumun içinden çekip çıkararak içlerine benim mülkiyetimi yerleştirmiş bulunmaktadır, der Locke. (Locke, 2012, s. 24-25) Kişinin kendi emeği ve kendi çabasıyla elde etmiş olduğu şey, onun özel mülkiyetidir. Bedenin emeğiyle elde edilen şeyler üzerinde, doğa durumundaki ortak kullanım hakları geçerli olmaktan çıkar. Başka biri, emeğinizi katıp doğal ortaklık durumundan çekip çıkardığınız şey üzerinde hak iddia edebilir mi? Söz konusu olan bu mülkiyete itiraz edebilir mi? Locke'a göre bu itiraz başka türlü geçerli olabilirdi, ancak bolluk durumunda geçerli değildir. Eğer onun tek istediği elmalar ise onun alması için halen yeterince ve sizinki kadar iyi nitelikte elma mevcuttur. Şayet sizin mülkiyetinizde olan elmaları istiyorsa, aslında sadece sizin onlarla bir araya getirmiş olduğunuz emeğinizi istiyordur, demektir. Ancak Locke'a göre, bu emeğin üzerinde onun hiçbir hakkı yoktur. Burada gözden kaçırılmaması gerek nokta, başkaları için de yeterli miktar ve nitelikte ortaklaşa şeyin bulunması durumudur. Herkes için yeterli miktar ve nitelikte elma veya meşe palamudu var ise, başkası neden sizin topladığınız elma veya palamutları istesin? Locke'a göre onun istediği sizin emeğinizdir, ancak sizin bedeniniz ve onun doğal uzantısı olan emeğiniz sizin ilk mülkiyetinizdir ve onun bu mülkiyet üzerinde hiçbir hakkı yoktur. Locke'a göre bu emek, emek verenin sorgulanamaz şekilde mülkiyeti olduğundan dolayı, bu emeğin karışmış olduğu şey üzerinde de ancak bu insanın hakkı olabilir, en azından diğerleri için ortak biçimde kullanılacak yeterince ve onunki kadar iyi nitelikte şey bulunduğu sürece. (Locke, 2012, s. 24)

Locke'a göre emek, edindiklerimizle ortak olan arasına bir ayırım koyar. Kişi bu şeylere, her şeyin ortak anası doğanın katmış olduğundan daha fazlasını katar ve böylece bunlar onun özel hakkı haline gelir. Çünkü gerçekten de her şeyin üzerine değer farkı koyan emektir.

(Locke, 2012, s. 31) Doğanın katmış olduğundan daha fazlasını katan ve her şeyin üzerine değer farkı koyan şeyin emek olduğu ifadesi oldukça önemlidir, çünkü Locke bundan hareketle özel olan ile ortak olanın birleşiminin nasıl tamamıyla özel olan bir sonuç ortaya çıkardığını temellendirmeye çalışır. Başka bir ifadeyle, özel olan ile ortak olanın birleşimi nasıl sonuç olarak özel mülkiyeti meydana getiriyor? Cevap Locke'un ifadesinde saklıdır: Kişi bu şeylere, her şeyin ortak anası doğanın katmış olduğundan daha fazlasını katar. (Locke, 2012, s. 24) Yeryüzünde bulunan her şey, meyveler, hayvanlar, su kaynakları insan emeği eklenmeden doğada var oldukları halleriyle insanlar için faydasızdır. Nasıl ki başka bir yerde bulunan bir geyiğin bir faydası yoksa, yanı başımızda duran bir geyiğinde yakalanıp avlanana kadar, başka bir deyişle emek eklemeksizin bir yararı yoktur. Eğer benim emeğimin katılması, onsuz "neredeyse değersiz" olan bir şeyi değerli hale getirmişse, o halde benim emeğim onun içinde değer addedilebilecek tek şey olacaktır, emeğin onu bana ait kıldığı kabul edilmelidir. (Locke, 2012, s. 33-34) Benim emeğim her şeyin ortak anası doğanın katmış olduğundan daha fazlasını katar ve böylece bunlar benim özel hakkım haline gelir. Locke benzer ifadeleri toprak mülkiyeti içinde kullanır. Bir insanın sürdürdüğü, ektiği, ıslah ettiği, işlediği ve ürünlerinden yararlanabildiği kadar toprak onun mülkiyetidir.

Başkaları için de yeterli miktar ve nitelikte ortaklaşa şeyin kaldığı yerde, emeğinizi katıp doğal ortaklık durumundan çekip çıkardığınız şey sizindir. Bu ifadeden hareketle Locke'un doğa durumunda sahiplenmeye herhangi bir sınır getirmedeği düşünülebilir. Gerçekten de yeterli miktarda ve nitelikte kaldığı müddetçe insan istediği kadar sahiplenebilir mi? İsteddiği kadar biriktirebilir mi? İsteddiği kadar mülk edinebilir mi? Locke için mülkiyet her ne kadar bedeninin doğal uzantısı olan emekle elde edilen bir hak ise de, acaba bunun bir sınırı var mıdır? Bir insanın emeğiyle özel mülkiyete sahip olması doğal ise de hayatını kolaylaştırmanın ve ihtiyaçlarını karşılamanın çok ötesinde özel mülkiyete sahip olması doğal değildir. Doğal değildir, çünkü doğa, buna bir sınır koyar. Doğa durumunda beslenebileceğinizden çok daha fazla meyve veya sebzeye sahip olmanız faydasızdır, çünkü bozulmaya tabidir.

Bunlara fazlasıyla sahip olmanız emeğinizi boşa harcamanız demektir, çünkü doğada yeterli miktar ve nitelikte bulunmaktadır. Locke'a göre özel mülkiyete sınırı koyan doğadır. Bozulmaya da tabi olsa beslenebileceğinizden çok daha fazlasına sahip olabilirsiniz, bu emeğinizi boşa harcamak anlamına gelse bile. Burada sahiplenmeye ilişkin bir sınır söz konusu değildir, ancak sahiplendiğiniz şeyin (meyve veya sebzenin) doğal olarak bir dayanma sınırı vardır. Bolluk döneminde sahiplenmeye ilişkin bir sınır yok, doğanın işleyişinden ötürü sahiplenilen şeylerin uzun ömürlü olmamasından dolayı biriktirilememesi ya da elde tutulamaması durumu (doğanın koyduğu sınır) söz konusudur. Ancak eğer diğerleri için yeterince ve sizinki kadar iyi nitelikte şey yoksa, yani bir kıtlık durumu söz konusuysa o zaman ihtiyaçlarını karşılamanın çok ötesinde özel mülkiyete sahip olması mümkün değildir. Diğerleri için yeterince bulunmaması durumunda, emek bile bütünün bir parçası üzerinde diğer herkesi dışarıda bırakıp hak iddiasına imkân veremeyecektir. Yeterince bulunmayan bir şey, sizin sahipliğinizde olsa bile, başka herhangi birisi de en az sizin kadar onun üzerinde hak iddia edebilir. Bir anlaşmazlık durumunda, hak, daha güçlü olanın kullandığı kuvvetle kurulacaktır. Anlaşılabilceği üzere Locke, bolluk döneminde sahiplenmeye ya da özel mülkiyete dair bir sınırın olmadığını (doğanın dayattığı sınır haricinde), ancak kıtlık ya da azlık döneminde insanların sadece yaşamlarını idame ettirebilecek kadarına sahip olabileceklerini dile getirir.

Locke, toprak mülkiyetiyle ilgili olarak da aynı şeyleri ifade eder. Bir kişinin işleyip hasat yaptığı ve bozulmadan önce kullandığı şey onun özel mülk hakkıydı; onun kendine ayırıp besleyebildiği ve kullanabildiği sığırlar ve ürün de aynı şekilde onundu. Ancak Locke'a göre, onun çevirdiği mülkte otlar yerde çürür veya onun ektiği yerdeki meyveler toplanmadan öylece durup zayi olsaydı, yeryüzünün bu kısmına, onun mülkiyetine geçirmiş olmasına bakılmaksızın, halen boş ve işlenmemiş gözüyle bakılabilirdi ve başka bir kişinin mülkü haline gelebilirdi. (Locke, 2012, s. 30-31)

Doğanın işleyişinden ötürü sahiplenilen şeylerin uzun ömürlü olmamasından dolayı biriktirilememesi ya da elde tutulamaması durumu

aşılabilir mi? Diğerleri için yeterince ve sizinki kadar iyi nitelikte şey yoksa, bu durumda ihtiyaçlarını karşılamanın çok ötesinde insanların özel mülkiyete sahip olmasının bir yolu var mıdır? Bir insanın ihtiyacından fazla özel mülkiyete sahip olmasını; bozulmadan önce tüketebileceklerinden daha fazlasını sahiplenebilmesini ya da üretebilmesini olanaklı kılacak olan şey, Locke'a göre para'dır. Sahip olduğunuz şey bozulmaya tabi olsa bile takas yaptığınız sürece bozulabilir olması sorun değildir, çünkü bozulmadan elinizden çıkarmanızın bir yolu vardır. Dolayısıyla Locke'a göre, özel mülkiyetin doğuşu sürecinde, doğal bir gelişim süreci içerisinde takas problemini halletmenin bir yolu olarak paranın icadı gerçekleşmiştir. Paranın kullanımı, insanların kolay bozulabilir ürünler karşılığında bunu alabileceklerine dair "karşılıklı rızası" ile yaygınlaşmıştır. (Locke, 2012, s. 35) Paranın icadı ve kullanımı, bozulmadan önce tüketebilecek olandan daha fazlasını sahiplenmeyi, özel mülkiyetin muhafazasını, özel mülkiyetin genişletilmesini ve sahipliğin sürdürülmesini kolaylaştırmış; ürününü bizzat kendisinin kullanabileceğinden daha fazla toprak sahibi olmayı bir insan için karlı hale getirmiştir. (Locke, 2012, s. 36-37) Unutulmamalıdır ki, Locke'a göre, paranın icadı ve kullanımı sivil toplumdan önce gerçekleşmiştir. Paranın kullanımı, sivil toplumdan önceki şartların hızlı bir şekilde değişmesine neden olmuştur; artık insanlar, yaşamlarını idame ettirebileceklerinden çok fazlasına sahip olmuşlardır. Paranın icadı ve kullanımı, insanı doğanın işleyişinden kaynaklanan sınırdan kurtarmış, insanı ekonomik anlamda özgür kılmıştır. Paranın sağlamış olduğu olanak vasıtasıyla insanlar hayal edemeyecekleri derecede mülkiyet sahibi olmaya başlamışlardır ve bu mülkiyetin korunması problemini beraberinde getirmiştir. Artık daha fazla koruma olmadan insanların bir arada yaşamaları mümkün değildi. Paranın icadından önce insanlar sahip oldukları şeyler konusunda eşitlerdi; doğal ortaklık durumunda yaşamınızı idame ettirebileceğiniz kadarına sahiptiniz ancak para, bu eşitliği ortadan kaldırmıştır. Anlaşılabileceği üzere Locke, özel mülkiyetin kaynağını açık bir şekilde gösterir, aynı zamanda mülkiyet eşitsizliğinin temelini ve haklılığını da ortaya koyar. Doğal ortaklık durumunda mülkiyet bakımından bir eşitlik söz konusudur, ancak unutulmamalıdır ki bu, bir bolluk durumu

olmasının yansira görece olarak insanların sayısının az olduğu bir durumdur. İnsanların sayısının artması ve kıtlık durumu şartları değiştirir; insanlar artık doğanın sunduklarıyla yetinmeyip daha fazlasını üretmek zorundadırlar. (Locke, 1954, s. 210-211) Buna olanak sağlayan şey, takas olanağı ve bunu kolaylaştıran şey paradır. Locke'a göre, insanlar, mübadele ilişkisi içinde ürün fazlası yerine, sahibinin ellerinde çürümediğinden ya da bozulmadığından dolayı başka birine zarar vermeksizin biriktirilebilen altın ve gümüş metallerini alarak yeryüzünün orantısız ve eşitsiz bir sahiplenmesi üzerinde anlaştıkları açıktır. Aynı zamanda Locke, malların, özel mülklerin eşitsizliği biçimindeki bu paylaşımını, insanlar ... sadece altın ve gümüşe bir değer atfederek ve paranın kullanımı konusunda zımnem anlaşılarak bunu uygulanabilir kıldı, der. (Locke, 2012, s. 36-37)

Locke'un mülkiyet teorisinde; sivil yönetimden önce, doğa durumunda liberal ekonominin temeli olan özel mülkiyetin tam ve kusursuz bir şekilde mevcut olduğunu görüyoruz. Locke'un düşüncelerinde emek-değer teorisinin, biriktirme teorisinin ve paranın işlevi teorisinin temellerini çok net bir şekilde görebilmekteyiz. Aynı zamanda bireyin, genel olarak elde tutulan şeyleri sahiplenmek; kendi yararı ve toplumun yararına onları mübadele etmek için kişisel kapasiteye sahip bir varlık olarak düşünüldüğünü görmekteyiz. Bunların yansira, Locke'un mülkiyet teorisi, doğa durumundan sivil topluma geçişin neden gerekli olduğunu ortaya koyar. Paranın ortaya çıkmasıyla birlikte başlangıçtaki ortaklık durumundaki şartlar derin bir değişime uğramış; doğanın hakimiyeti ve sınırlandırması ortadan kalkmış; insanlar biriktirmeye ve muazzam bir servete sahip olmaya başlamışlardır. Bu durum mülkiyeti koruma problemini beraberinde getirmiş ve aynı zamanda doğa durumunun sürdürülebilirliğini de imkânsız hale getirmişlerdir. Artık doğa durumunda bulunan imkanlarla korunamayacak kadar insanlar mülk sahibi olmuşlardır. Locke'a göre insanlar, sahip oldukları mülkiyeti korumak adına sivil topluma doğru sürüklenmiş; doğa durumunun sakıncalarından ve savaş durumuna düşme tehlikesinden kurtulmak için bir yönetime, ortak bir yargıcın otoritesine ve iktidarına ihtiyaç duymuşlardır.

Doğa durumu, her ne kadar mükemmel bir özgürlük ve eşitlik durumu olsa da; her ne kadar insanlar doğa yasasından kaynaklanan bir takım haklara sahip olsalar da, yine de doğa durumu çok güvenli bir durum değildir, özellikle de paranın kullanımının ve bununla birlikte gelen muazzam mülkiyet birikimi nedeniyle güvenli değildir. (Locke, 2012, s. 81) Değişen şartlar nedeniyle savaş durumu tehlikesi her zamankinden daha fazladır. İnsanlar sahip oldukları hakları her an kaybedebilirler. Tekrarlamak gerekir ki, kendini koruma arzusu insan eyleminin ilk prensibidir, aynı zamanda doğa yasasının kaynağıdır. İşte bu arzu çerçevesinde insanlar, diğerleriyle bir araya gelip bir siyasi toplum oluşturmayı, bir yönetim altında birleşmeyi ve karşılıklı olarak birbirlerinin hayatlarını, özgürlüklerini ve mülklerini ortak olarak korumayı arzularlar. Asıl ve ana amaç, mülkiyetin korunmasıdır, der Locke, ancak mülkiyeti hayat, özgürlük ve serveti de içerecek şekilde daha kapsamlı bir anlamda kullanır. (Locke, 2012, s. 57)

4. Siyasi Toplum, Siyasi İktidar ve Sınırlı Yönetim

Sivil toplum, doğa durumunun sakıncalarını, eksikliklerini ortadan kaldırmak için tasarlanmıştır. Sivil toplumun temel karakteri, yasa yapacak, anlaşmazlıkları hükme bağlayacak bir yargıç ve kararları uygulayacak, suçluları cezalandıracak bir iktidar sağlayarak mülkiyetin korunmasını güvenceye alma arzusundan ortaya çıkar. Yönetimin inşası için öncelikle yapılması gereken şey, herkes tarafından kabul edilen ve tanınan, aralarında ortaya çıkabilecek tüm anlaşmazlıkları karara bağlamayı sağlayabilecek oluşturulmuş, yerleşik, bilinen bir yasa. Oluşturulan yasaya göre anlaşmazlıkları karara bağlama yetkisini sahip bir yargıç ve bu yargıca gerekli icrayı/yürütmeyi sağlama iktidarı. Böylelikle egemen bir yönetim altında tek bir halk, bir siyasi bütün oluşturmak amacıyla bir topluma girilir. (Locke, 2012, s. 59) Locke, siyasi toplum ile yönetimi düşünce zemininde birbirinden ayırır, ancak birbirinden bağımsız bir şekilde var olamazlar çünkü siyasi toplum yönetimi gerektirir. İnsanlar yerleşik bir yasa ile yönetilmek amacıyla siyasi topluma katılırlar, ve bu amaç, sadece tam olarak Locke'un yönetim oluşturma eylemini ifade

ettiği biçimde yasama ve yürütme güçleri kurarak gerçekleştirilebilir. Başka bir ifadeyle siyasi toplum ve yönetim, pratikte birbirinden ayrılamaz. Siyasi toplum sadece bir yönetim kurabilir, çünkü yönetim olmadan siyasi toplum hiçbir şey yapamaz. İnsanlar arasında doğa durumunu sona erdiren anlaşma (sözleşme) sadece bir topluluğa girmek ve bir siyasi bütün oluşturmak üzere karşılıklı olarak birbiriyle yapılan sözleşmedir. (Locke, 2012, s. 16) Bu sözleşmeyle her bir insan, doğa durumunda sahip oldukları doğal iktidarlarını topluma devrederler. Bunun anlamı, doğa durumundaki herkesin, doğa yasasının temeli olan kendini koruma arzusu çerçevesinde kendi doğal haklarını koruma ve ihlali durumunda da gerekli cezayı uygulama iktidarını/yetkisini kendi rızalarıyla yani iradi olarak topluma devretmesidir. (Tully, 1993, s. 282) Her bir insanın doğa durumunda sahip olduğu bu iktidarlar, sivil toplumun yasama, yürütme ve yargı iktidarının/hakkının kökenidir. (Locke, 2012, s. 58) Başka bir ifadeyle yasama, yürütme ve yargılama hakkının devridir. İnsanlar, oluşturulan ortak yasa ile sahip oldukları doğal hakları daha iyi koruyabileceklerini ve yasanın ihlali durumunda da cezalandırmanın daha kolay olabileceğini düşünürler. Ancak doğa yasasının temeli olan kendini koruma hakkı ya da iktidarı bütünüyle topluma devredilmez. Locke, kendini koruma iktidarının, kendisinin ve toplumun geriye kalanının korunmasının gerektirdiği düzeyde bırakıldığını söyler. (Locke, 2012, s. 83)

Locke'a göre, insanların doğal iktidaları, sözleşme yoluyla sivil toplumun siyasi iktidarlarına dönüştürülür. Ancak doğa yasasının temeli olan kendini koruma hakkı ya da iktidarı bütünüyle topluma devredilmez, çünkü kendini koruma iktidarının bütünüyle devri, keyfi bir iktidarın ortaya çıkmasına neden olacaktır, ki bu, siyasal iktidarın oluşturulma amacına ters düşmektedir.

Siyasi iktidar, yapıma amacından dolayı sınırlıdır. İnsanlar, doğa durumunun belirsizliğine ve tehlikelerine çözüm getirmek; yaşamlarını, özgürlüklerini ve servetlerini korumak; barış ve huzurlarını güvence altına almak için siyasal iktidarı oluştururlar. (Locke, 2012, s. 90) Keyfi, sınırsız bir iktidarın olduğu yerde bunların gerçekleşmesi mümkün değildir.

Bundan dolayı insanların, herhangi birine ya da daha çok kişiye kişilikleri ve servetleri üzerinde mutlak bir keyfi iktidar vermeyi, Locke'a göre, bunu yapmaya yetecek bir iktidarları olsaydı bile, amaçlayacakları düşünülemez. Çünkü bunu yapmak demek, insanların doğa durumundan daha kötü bir duruma kendilerini sokmaları demektir. Belirtmek gerekir ki, doğa durumunda bile, hiç kimsenin bir başkasının yaşamı, özgürlüğü ya da serveti üzerinde keyfi iktidarı yoktur. (Gough, 1956, s. 21) İnsanlar yaşamlarını, özgürlüklerini ve servetlerini koruma amacı taşımayan ve onların barış ve huzurlarını güvenceye almak için hak ve mülkiyete ilişkin belirlenmiş kuralları olmayan bu tür yönetimler uğruna doğa durumu özgürlüğünden vazgeçmezlerdi ve kendilerini bu yönetimler altında bağlamazlardı. Koruma konusunda güç bakımından eşit koşullarda buldukları doğa durumunda insanlar, kendi haklarını başkalarından gelecek zararlara karşı savunma özgürlüğüne sahiptirler. Böylesi bir durumdayken insanlar, neden kendi kişilikleri ve mülkiyetleri üzerinde mutlak bir keyfi iktidar oluştursunlar? İnsanların kendisini savunma hakkı veya gücü olmaksızın kontrolsüz bir hükümdarın keyfi iktidarına tabii olması, Locke'a göre, insanların doğa durumundan daha kötü bir duruma kendilerini sokmaları anlamına gelirdi. (Locke, 2012, s. 90) İnsanların özgür iradeleriyle rıza gösterdikleri şeyin bu olduğu düşünülemez, çünkü hiçbir akıllı varlığın kendi durumunu daha da kötüleştirmek için değiştirmek isteyeceği düşünülemez. (Locke, 2012, s. 84) Doğa durumundan sivil topluma geçilirken, insanlar kendi yaşamları, özgürlükleri ve mülkiyetleri üzerinde yönetime asla mutlak ve keyfi bir tasarruf hakkı vermezler. Nasıl ki doğa durumunda hiç kimsenin diğerleri üzerinde mutlak ve keyfi bir iradesi ya da iktidarı yoksa ve doğa yasası herkesi bağlıyorsa, siyasi toplumda da aynı durum geçerlidir. İnsanların kendilerini kudretli bir sınırsız iktidarına tabi kılmaları düşünülemez ve bu doğal değildir. Kendini kudretli bir sınırsız iktidara tabi kılmak, kendini koruma arzusunun insan eyleminin ilk prensibi olduğu şeklindeki öncül ile ters düşmektedir. Bundan dolayı sınırsız iktidar kullanımı, siyasi iktidar olarak kabul edilemez. (Grant, 1987, s. 56) Ne mutlak keyfi iktidar ne de kurumsallaşmış sürekli yasalar olmaksızın yöneten; toplumun ve yönetimin amaçlarıyla uyuşamaz.

Dolayısıyla böylesi bir iktidar ya da yönetim meşru değildir. İnsanların rızası ve sözleşmeleri haricinde kurulmuş olan hiçbir yönetim biçimi meşru değildir. Meşru yönetimin/iktidarın tek kaynağı insanların rızasıdır ve her türlü otorite sadece insanların rızasından türetilir.

Locke, mutlak monarşinin hiçbir şekilde bir sivil yönetim biçimi olmadığını söyler. (Locke, 2012, s. 59) İnsanların oluşturmuş olduğu bir yasanın olmadığı; olsa bile doğa yasasına dayanmayan bir yasanın olduğu yerde keyfi kuralların egemenliği söz konusu olacağı için yönetim tarzı insanların mülkiyetlerinin korunmasına yönelik değil, iktidarı elinde bulunduran ya da bulunduranların intikam, ihtiras ve açgözlüklerinin tatminine yönelik olacaktır. Bundan dolayı Locke, yönetilenlerin rızasına dayalı sınırlı bir yönetimde ısrar eder. İnsanlar, doğa yasasının temeli olan kendini koruma iktidarını bütünüyle siyasi topluma ya da yönetime devretmezler. Yönetim meşru bile olsa sonrasında insanların yaşamı üzerinde mutlak, keyfi bir otoriteye dönüştüğünde, yani meşruiyetini kaybettiğinde ya da gücün olası kötüye kullanımında, insanların kendilerinin korunmasını ya da direnmeyi mümkün kılacak olan şey, kendini koruma iktidarındır. Bu nedenle bir topluluğun üyeleri, doğal iktidarlarının bir kısmını, korunmaları için topluluğun ya da yönetim iktidarından ziyade ona istinaden ellerinde tutarlar. Anlaşılabilirliği üzere burada karar verici mekanizma bireylerdir ve bu hakları daimidir.

Kim yönetmeli ya da yönetim biçimi ne olmalıdır? Buna karar verecek olan kimdir? Siyasi toplum, herkesin rızasıyla meydana gelir, ancak diğer konularda herkesin rızası durumunun sürdürülmesi mümkün değildir. Bu noktada Locke, çoğunluğa vurgu yapar. Çoğunluk hükmeder. Doğa durumunda insanlar güç bakımından eşittirler ve herkesin rızasıyla siyasi toplumu meydana getirirler, ancak siyasi toplum oluştuktan sonra söz konusu olan bu güç bakımından eşitlik ortadan kalkar ve daha fazla gücü elinde bulunduran hükmedecektir, bu güç çoğunluktur. İnsanların ilk kez toplum içinde birleşmesi üzerine çoğunluk, doğal olarak topluluğun bütün gücüne kendi içinde sahip olacaktır, der Locke. (Locke, 2012, s. 85) Bu durum insanların doğa durumuna en

yakın olduğu zamanlar için geçerlidir. Burada kast edilen, siyasi toplumun meydana getirilmesinin akabinde henüz yönetimin olmadığı durumdur. Siyasi toplumu meydana getiren, herkesin rızasıdır, ancak yönetimi ya da yönetim biçimini belirleyecek olan çoğunluktur. Çoğunluk, mutlak, keyfi bir otorite meydana getirebilir mi? Locke'un cevabı nettir: hiçbir akıllı varlık, doğa durumundaki kendi durumunu daha da kötüleştirmek için değiştirmek isteyeceği düşünülemez. (Locke, 2012, s. 84) Zaten insanların doğa durumundan sivil topluma geçmelerinin sebebi, doğa durumunun sakıncalarını ortadan kaldırmak, yaşam, özgürlük ve mülkiyet haklarını güvence altına almaktır. Sivil duruma geçtiklerinde bu hakları tehdit edebilecek ya da ortadan kaldıracabilecek bir yönetim inşa etmezler. Bu durum, sivil duruma geçme sebepleriyle aykırılık arz eder.

Yönetimin oluşturulabilmesi için öncelikle anayasanın oluşturulması gerekir, çünkü anayasa yönetimi ve yönetimin şeklini belirler; bu, siyasi toplumun zorunlu olarak yönetim olmaksızın gerçekleştireceği bir eylemdir. Yukarıda belirttiğimiz nedenlerden dolayı bunu gerçekleştirecek olan çoğunluktur. Çoğunluk, yasa koyma, yasanın icrası ya da yürütme gücünü kendi elinde tutabilir; böylesi bir yönetim biçiminin adı demokrasidir. Yasa koyma ve yürütme yetkisini/gücünü kendi elinde tutmayıp yalnızca seçkin birkaç kişiye emanet edebilir, böylesi bir durumda yönetim oligarşi adını alır. Şayet yasa koyma ve yürütme yetkisini/gücünü tek bir kişiye emanet ederse, bu durumda yönetim monarşi adını alır. Dolayısıyla yönetim biçimi, bir üst otorite olan çoğunluğun rızasına ve belirlemesine bağlıdır; oluşturulan otorite çoğunluğun otoritesine göre ikinci dereceden bir otoritedir. (Locke, 2012, s. 85) Buradaki asıl unsur çoğunluktur; çoğunluğun rızası ve iradesi yönetimi oluşturabilir. Anlaşılabileceği üzere otorite ya da güç, oluşturulan yönetime bütünüyle devir edilmez sadece emanet edilir. Yönetimi oluşturan şey, çoğunluğun rızası, anlaşması (sözleşme) ve iradesidir, bundan dolayı oluşturulan yönetim sözleşmenin taraflarından birisi değildir, sadece sözleşmenin sonucudur. Yönetimin meşruiyeti de bu rızaya, anlaşmaya ve iradeye dayanır. (Göze, 2000, s. 157) Bu anlaşmaya dayanmayan hiçbir yönetim meşru değildir. Doğa yasasından kaynaklanan kendini

korumaya yönelik egemen güç, her zaman insanın kendisinde kalmaktadır. Locke'a göre, insanlar, terk etme iktidarına sahip olmadıkları korunma hakkına sürekli olarak sahip olacaklardır. Oluşturulan yönetim elbette itaat edilmesi gereken otoritedir. Yönetimin nihai gayesi insanların haklarını korumaktır; bunu gerçekleştirdiği sürece insanların da ima sahip oldukları egemen güç pasif halde onlarda kalır. Ne zaman ki yönetim nihai gayesinden saparsa ya da yönetimin dağılması durumu söz konusu olursa, o zaman insanların sahip olduğu bu egemen güç tekrar aktif hale gelir, yeni bir yönetim inşa etmek için.

Locke, her yönetimde toplumun idaresine yönelik üç aygıtın bulunduğu söz eder. Bunlar, yasama, yürütme ve federatif güçtür. Locke, yasama gücü ile yürütme gücünün farklı ellerde olması gerektiğini düşünür. Çünkü yasama ve yürütme gücü aynı ellerde olursa, bu iki gücü elinde tutanlar avantajlı duruma gelecektir ve aynı zamanda yapılan yasalardan kendilerini muaf tutmaya çalışabilirler. (Locke, 2012, s. 95) Bundan dolayı Locke, yasama ve yürütme gücünü birbirinden ayırır. Bahse konu olan şey, kuvvetler ayrımıdır. Yürütme, yasa yapıcılar tarafından yapılan yasaları uygulama rolüne sahiptir. Dolayısıyla Locke için yasama gücü yürütme gücünden bir anlamda üstündür. (Locke, 2012, s. 99) Locke, yargıdan da yasamanın bir parçası olarak söz eder ve bunları birbirinden ayırmaz. Savaşa ve barışa ya da bu yönde birlikler ve ittifaklar kurmaya karar verecek olan güç, federatif güçtür. Locke, yürütme gücü ile federatif gücü birbirinden ayırır, ancak bazen bu ayırımın ciddi sorunlara neden olabileceğini söyler. Her ne kadar yürütme gücüne göre federatif güç ikincil bir öneme sahip olsa da Locke, bu iki gücün farklı ellere güvenli bir şekilde yerleştirilemeyeceğinden endişe duyar. (Locke, 2012, s. 97). Locke'daki kuvvetler ayrımının Montesquieu'daki kadar net olmadığını belirtmemiz gerekir.

Bir anlamda üstün olan yasama gücü, kendi kuruluş amacına aykırı düzenlemeler yapabilir mi? Yasama gücü üstündür ancak sınırsız ve keyfi değildir. (Göze, 2000, s. 160) Yasama gücü, insanların kişilikleri ve servetleri üzerinde keyfi bir güce dönüşürse kendi kuruluş amacından sapmış olur. Çünkü insanlar, doğa durumunun belirsizliğine ve

tehlikelerine çözüm getirmek; yaşamlarını, özgürlüklerini ve servetlerini korumak; barış ve huzurlarını güvence altına almak için siyasal iktidarı oluştururlar. Bunları tehlikeye atacak ya da yok edecek her türlü düzenleme ve uygulama egemen gücün, siyasal iktidarın meşruiyetini ortadan kaldırır. Yasama gücü ve yürütme gücü ister ayrı ellere yerleştirilmiş olsun ister tek bir ele yerleştirilmiş olsun, bu güç doğa yasasına aykırı bir şekilde insanlara karşı kullanılırsa Locke'a göre bu bir savaş durumudur. Siyasi iktidar durumunda bulunan herhangi birisi, bu iktidarı keyfi bir şekilde kullanırsa; insanların kişilikleri ve servetleri üzerinde keyfi bir güce/iktidara dönüşürse; insanların kendisine duyduğu güvenin aksine kendi çıkarlarını gözetmek için kullanırsa, herhangi bir yetkisi veya hakkı olmaksızın onlara karşı güç kullanırsa; o zaman kendisini toplumdan ayırmış olur; böylece kendisini onların toplumunun dışında onlar ile birlikte bir doğa durumu içerisine, bir savaş durumuna sokmuş olur. Savaşın dönüşünün karşısında direnme hakkı mevcuttur. Dolayısıyla insanların, kendi gücüyle, şartları yeniden eski haline dönüştürme hakkı vardır. Varlık amacından sapan bir siyasal iktidar, artık insanların siyasal iktidarı ya da yöneticisi olarak kabul edilemez. İnsanların kendisine emanet ettiği gücü onlara karşı kullanarak, etkin bir biçimde onların yönetimini yok eder. Artık sivil toplum içerisinde ortaya çıkan bir doğa durumu ve savaş durumu söz konusudur. Savaşın dönüşünün karşısında direnme hakkı her zaman mevcuttur. Bir yönetim ya da iktidar olsa bile bu yönetim artık insanların yönetimi değildir ve insanların kendilerine ait olmayan bu yönetime direnme hakkı vardır. İnsanların kendilerine ait olmayan bir yönetime direnme ve ortadan kaldırma; bunun yerine yeni bir yönetim inşa etmeye hakları vardır. Yönetimin güçlerinin insanları tehlikeye atmakta kullanılıp kullanılmadığına, insanlara ait yönetimin çözülüp çözülmediğine karar verecek olan, yine insanlardır. Locke'a göre insanlar, bu kararı akıl yürüterek değil hissederek verirler. Doğa durumu içerisindeki bir savaş durumunda insanların yönetime devretmiş oldukları bütün haklar, asıl sahibine yani insanlara geri döner. Locke'a göre asıl egemen güç insanlardır, ancak yönetim varken bu güç pasif halde onlarda kalır. Ne zaman ki yönetim, nihai gayesi olan şeyi, yani insanların haklarını

koruyamazsa ya da buna karşı bir tehdit haline dönüşürse, pasif olan bu güç aktif hale gelir ve yeni bir yönetim inşa etmek için bunu gücü kullanırlar. İnsanoğlunun siyasi girişimi, doğa durumunun bütün kötülüklerinden kurtulmak için ve tekrar doğa durumuna düşmekten kaçınmak için verilen sonu gelmez bir mücadeledir.

SONUÇ

Locke'un asıl meselesi özgürlüktür ve eserlerinin çerçevesini de belirleyen şey budur. Locke'un temel iddialarından biri yasanın olmadığı yerde özgürlüğünde olamayacağıdır. Doğa durumunda insanların özgürlüğünün kaynağı doğa yasasıdır; sivil durumda ise özgürlüğün kaynağı ve güvencesi, doğa yasası çerçevesinde oluşturulmuş olan anayasa ve sivil yasalardır. Doğa durumunda insanlar doğa yasasının iyilik dolu atmosferi altında yaşasalar da her bir kişide olan yasayı yürütme yetkisi, bunu diğerlerine karşı kötüye kullanan ve kendilerine karşı uygulanmasını reddeden cahil ve taraflı insanların elinde ise o durumda yasanın uygulanması, haksız güç kullanımına neden olacaktır ve bu durum insanları bir savaş durumuna sürükleyecektir. Doğa durumunda doğa yasası olsa bile doğa durumunun eksikliklerinden ve bir savaş durumu tehlikesinden dolayı insanların yaşamları, özgürlükleri ve mülkiyetleri tehlike altındadır. İnsanlar doğa durumunun eksikliklerini ve bu bağlamda ortaya çıkan kötülükleri engellemek için sivil duruma geçecekler; yasa yapacak ve ihtilafları hükme bağlayacak bir iktidar, kararları uygulayacak ve suçluları cezalandıracak bir iktidar sağlayarak mülkiyeti (yaşam, özgürlük ve servet) güvence altına almaya çalışırlar. Ancak bunu yapmak, insan doğasını anlamayı gerektirir. Gerçekte insanı, insanın doğasını ve insana ilişkin durumları somut veriler ve muayyen bir çerçeve üzerinden analiz edebilmek son derece zordur, çünkü insanın bizzatı kendine özgü halleri olabildiğince karmaşıktır. (Çelebi, 2019, s. 73) Dolayısıyla Locke, siyasi iktidarın hakiki temellerini ve amacını ortaya koymaya çalışırken bu zorlukların üstesinden de gelmeye çalışmıştır. Doğa yasasının temeli olan şey, insanın kendini koruma arzusudur ve bu arzu insan doğasındaki en kuvvetli tek güçtür. İnsan doğasındaki

bu en kuvvetli güç, hem doğa durumunda hem de sivil durumda insanların davranışlarını belirleyen şeydir. İnsanlar bu gücü anlayamaz ve görmezden gelirlerse, kendi durumlarını ve şartlarını iyileştirmek için yapmış oldukları bütün çabalar ters tepecektir. Kendi şartlarını iyileştirmek yerine daha da kötüleştireceklerdir. İnsan doğasına aykırı hiçbir düzenleme varlığını devam ettiremez. Bundan dolayı Locke, insan doğasındaki en kuvvetli güç olan kendini koruma arzusuna büyük önem atfetmektedir. Çünkü doğa durumunda da siyasi anlayışta da en belirgin olan tek güç, kendini koruma arzusudur. Önemli olan bu arzuyu doğru bir şekilde anlamak ve yönlendirmektir. Locke'a göre doğa durumundan sivil duruma geçmenin temelinde de bu arzu yer almaktadır. Yönetimin temelinde bu arzu vardır; yönetim bu arzuyu tatmin ettiği sürece ya da kendisini ona uydurduğu sürece var olmaya devam edecektir, çünkü insan doğasını değiştirmek mümkün değildir. Akla uygun olan, değiştiremeyeceğiniz şeye kendinizi uydurmanızdır. İnsan doğasını değiştiremezsiniz sadece güç ve şiddetle baskılayabilirsiniz, bu sonu gelmez bir mücadeleyi ve savaşı getirir. Galip gelecek olan şey, değişmeyen şeydir. Locke'un asıl meselesi özgürlüktür ve bu, insanın doğasının doğru bir şekilde anlaşılmasını gerektirmektedir. Locke'un siyasi öğretisi ve amacı insanı özgür kılmaktır.

KAYNAKÇA

- Çelebi, E. (2019). John Locke'da Temsil Teorisi: Sözcük ve İde İlişkisi. (M. Sağlam, Ed.) Birey ve Toplum, 9(18), 73-90.
- Akarsu, B. (1961). John Locke'un Devlet Felsefesi. Felsefe Arkivi, 0(12).
- Dunn, J. (1995). The Political Thought of John Locke. New York: Cambridge University Press.
- Göze, A. (2000). Siyasal Düşünceler ve Yönetimler. İstanbul: Beta.
- Gough, J. W. (1956). John Locke's Political Philosophy. Oxford: The Clarendon Press.
- Grant, R. W. (1987). John Locke's Liberalism . Chicago: Chicago University Press.
- Locke, J. (1954). Essays on the Law of Nature. (W. Leyden, Ed.) Oxford: Clarendon.
- Locke, J. (2007). Hükümet Üzerine Birinci İnceleme. (F. Bakırcı, Çev.) Ankara: Kırilangıç Yayınevi.
- Locke, J. (2012). Yönetim Üzerine İkinci İnceleme. (F. Bakırcı, Çev.) Ankara: Ebabil.
- Mack, E. (2009). John Locke (Cilt 2). (J. Meadowcroft, Ed.) London: Continuum.
- Simmons, A. J. (1995). On The Edge Of Anarchy. (M. Cohen, Ed.) New Jersey: Princeton University Press.
- Spellman, W. M. (1997). John Locke. London: Macmillan Press.
- Tully, J. (1993). An Approach to Political Philosophy: Locke In Contexts. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wootton, D. (2003). John Locke. (D. Wootton, Ed.) Indianapolis: Hackett Publishing Company, Inc.
- Yolton, J. W. (1993). A Locke Dictionary. USA: Blackwell.

